

להפצת תורתו של הגה"ק
רבי הלל פאללאק זצלה"ה
אבדק"ק סאטמאר
בעל ה'קודש הילולים'

פרי קודש הילולים

בס"ד | פרשת במדבר - חג השבועות תשפ"ה | גליון מס' 164 | שנה ד'

דברי תורה עפ"י הספה"ק "קודש הילולים"

מעלת הייחוס הוא רק כשהולכים בדרכי האבות

שָׂאוּ אֶת רֹאשׁ כָּל עֶדְת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְמִשְׁפַּחָתָם לְבֵית אֲבֹתָם וְגו' (במדבר א, ב).

צדיק. כי הרשע בן צדיק עונשו מרובה, שראה אביו מתנהג בחסידות, והוא אין מנהג אבותיו בידו.

ועל זה רמז המדרש, "אם יזכו", כלומר שבני ישראל ילכו בדרכי האבות. אזי הזכרת הייחוס "למשפחותם לבית אבותם" תביא לבחינת "שאו את ראש", על דרך הכתוב "ישא ראשך והשיבך על כנך", כלומר נשיאת ראש והרמת קרנם.

"ואם לא יזכו", כלומר שלא ילכו בדרכי האבות. אזי הזכרת הייחוס "למשפחותם לבית אבותם", תגרום לבחינת "שאו את ראש", על דרך הכתוב "ישא את ראשך מעליך", והיינו קטרוג. ולכן יש להדבק בדרכי האבות, כדי לזכות להרמת ראש.

(ח"ב ה)

איתא במדרש (במדבר רבה א, יא), "רומם את ראש, גדל את ראש, לא נאמר, אלא "שאו את ראש". כאדם האומר לקוסטינר, סב רשיה דפלן. כך נתן רמז, למה "שאו את ראש", שאם יזכו יעלו לגדולה, כמה דתינא (בראשית מ, יג) "ישא פרעה את ראשך והשיבך על כנך". אם לא יזכו, ימותו כולם, כמה דתינא (שם פסוק יט) "ישא פרעה את ראשך מעליך ותלה אותך על עץ".

נראה לפרש שבא לרמז על ענין הייחוס, שאם הולכים בדרכי האבות, אזי הוא זכות להם ולנו. אך אם אין הולכים בדרכיהם, הרי שהזכרת הייחוס יכולה לעורר קטרוג. כדפירש בשל"ה הק' (בחוקת, תוכחת מוסר, ד"ה וזכרת) על הפסוק שבתוכה (ויקרא טו, מב), "וזכרתי את בריתי יעקוב וגו'", וז"ל, "וקיבלתי, כי אף זה הפסוק הוא מתוכחת מוסר. כי אינו דומה רשע בן רשע החוטא, לרשע בן

על שבט לוי להיות ראויים מחמת מעלת עצמם

אֶךְ אֶת מִטָּה לְוִי לֹא תִפְקֹד וְאֶת רֹאשָׁם לֹא תִשָּׂא בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל (במדבר א, מט).

אך מטה לוי, שהם לגיונו של מלך, העומדים לשרת לפני ד', אין ראוי שתהיה להם חשיבות פחותה זו, ועליהם לשמור ולעשות ולילך בדרכי האבות, כדי שתהיה להם המדרגה הגבוהה של ייחוס עצמם, מלבד זכות אבות.

ולכן ציוה השי"ת למנות את בני ישראל לעצמם ואת שבט לוי לעצמם, כי המניין בא להראות את חביבותם, ונבדלים מבני ישראל בערך חשיבותם.

(ח"ב ה)

פירש רש"י, "כדאי הוא לגיון של מלך להיות נמנה לבדו".

נראה לפרש הרמז בזה, דהנה כאשר בני ישראל הולכים בדרך אבותיהם, יש להם מלבד זכות אבות גם מעלת עצמם. אולם גם אם אינם הולכים בדרכי האבות, עדיין יש להם חשיבות מצד זה שהם בני אברהם, יצחק ויעקב.

פרקי אבות

החשיבות של הנהיגות בכבוד חכמי התורה

שְׁנֵי חֲכָמִים בְּלִשׁוֹן הַמִּשְׁנָה, בְּרוּךְ שֶׁבַחַר בָּהֶם וּבְמִשְׁנָתָם (פ"ו מ"א).

אלא דמכיון שאין הלכה כמו התנא שכנגדו, יש בכך קצת פגיעה בכבודו, ולכן שנה ההלכה בשם "חכמים", שאז אין פגיעה בכבוד החולק, שהרי כתיב (שמות כג, ב) "אחרי רבים להטות".

וזהו הרמז בדברי התנא, "שני חכמים בלשון המשנה", מה שלפעמים שנה רבי את דברי המשנה בלשון "חכמים אומרים" ולא דבר בשם אומר, הוא מפני שנהנה בכבוד החכמים, "ברוך שבחר בהם ובמשנתם".

(ח"א תיב, ח"ב רפה)

הנה ידוע (עין חולין פה, א), שבכל מקום שרבינו הקדוש רצה לקבוע הלכה כאחד התנאים, כתב שיטתו בשם "חכמים אומרים", אף על פי שאין זה אלא חד תנא, ר' מאיר או ר' שמעון וכדומה.

ולכאורה מדוע עשה כן, והרי איתא במשנה (אבות פ"ו מ"ו), "כל האומר דבר בשם אומרו מביא גאולה לעולם", ואפילו בספק היו אומרים בשם התנא והאמורא (בגן חולין יח, ב), ולמה כשרצה לפסוק הלכה תני "חכמים" סתם, ולא כתב שם אומרו.

נא להתפלל וללמוד לזכות הרה"ח יואל בן חוה גיטל הי"ו לרפואה שלימה במהרה בתוך שאר חולי ישראל

"...ואולי אם המצא תמצא איזה דברי אגדה אשר ראוי לאמרם
בשבילי, אולי אבנה גם אני בעבורכם..."
שם בהקדמה

"וזאת באתי לרשום איזה ליקוטים למען ירוץ הקורא, ולאמר
בשבילי איזה דבר בכל שבוע..."
קודש הילולים ח"א עמ' ז'

כך היא דרכה של תורה, פת במלח תאכל ומים במשורה תשתה ועל הארץ תישן וכו'. אם אתה עשה כן, "אשריך וטוב לך", "אשריך" בעולם הזה, "יטוב לך" לעולם הבא (פ"ו מ"ד).

תאכל תהא דעתך על פת במלח ולא לשם תאוה. "ומים במשורה תשתה", בכל משקה אשר תשתה תהא דעתך על מים במשורה, שהם קיום הגוף ולא יותר. "ועל הארץ תישן", הגם שיש לך כרים וכסתות, תהא דעתך על צורך קיום הגוף, כמו הישן על הארץ. ואזי, אף על פי ש"אשריך בעולם הזה", שהשי"ת העניק לך מכל טוב העולם הזה, שברא בו בריות טובות ואילנות טובים ליהנות בהן בני אדם, אף על פי כן "יטוב לך לעולם הבא", כי הכל לפי הכוונה.

(ח"א קפה, קצד)

הנה לא יעלה על הדעת שרצונו של השי"ת הוא לבל יהנה האיש הירא שמים מן העולם, והלא את הכל ברא ד' עבור בני ישראל, שומרי התורה הק'. אלא שעבודת האדם היא ליהנות מכל אשר ברא ד' לחיזוק וקיום הגוף, ולא לשם תאוה.

וזהו שאמר התנא, "כך היא דרכה של תורה", כי כל העולם לא נברא אלא בשביל ישראל שיעסקו בתורה. "פת במלח תאכל", בכל מאכל אשר

לחג השבועות

הלומד תורה לשמה יינצל מטעויות העולות לבוא מעסק בנסתרות

פי כל שאר וכל דבש לא תקטירו ממנו אשה לד' (ויקרא ב, יא).

והנה אמרו חז"ל (חגיגה יד, ב), "ארבעה נכנסו בפרדס", והיינו להתעמק בסודות התורה, ורק רבי עקיבא נכנס ויצא בשלום. אבל בן זומא הציץ ונפגע, ועליו הכתוב אומר (משלי כה טז), "דבש מצאת אכול דייך פן תשבעו והקאתו".

וזהו הרמז שביום מתן תורה מביאים שאור ודבש, שבא לרמז לאדם שאם הוא לומד תורה לשמה אין לו להתיירא שהעיסוק בנסתרות יביאנו להיפגע, כמרוז ב"דבש" כנ"ל, ולא יחשוש שיעיג מזה לדעות של כפירה ח"ו, המרומזים ב"שאור"

(ח"א רצט)

בחג השבועות מביאים שתי הלחם מחמץ, מה שלא היה בשאר מנחות. וגם הוא נקרא "יום הביכורים" (במדבר כח כו), ובביכורים הביאו גם דבש והיינו תמרים.

ונראה הרמז בזה, כי הנה יש מי שחוטא מחמת תאוה, אך גרוע ממנו הוא החוטא מצד דעות כוזבות. כי הבעל תאוה אינו מכשיל אחרים, כי הוא לעצמו בעל תאוה ומה לו שאחרים יחטאו. אבל בעל כפירה ודעות כוזבות מבקש שאחרים גם כן יחזיקו בדעותיו, והרי הוא כ"שאור" שמחמץ אחרים.

הטעם שרק על בני ישראל כפה הקב"ה הר כגיגת שיקבלו את התורה ולא על אומות העולם

ד' עז לעמו יתן ד' יברך את עמו בשלום (תהילים כט, יא).

יחששו שמא בני ישראל לא יקבלו את התורה. כי ידע שאם לא יקבלוה מרצון, יכפה הקדוש ברוך הוא עליהם ההר כגיגית ויחייבם לקבל את התורה. ומה שלאומות העולם לא עשה הקב"ה כן, ולא כפה עליהם לקבלה, הוא מפני שכדי לקיים את כל מצוות התורה מן ההכרח שיהיה ערבות של כל אחד ואחד זה בזה, ודבר זה אינו שייך אצל אומות העולם אלא רק אצל בני ישראל. שהגם שהם רבים, הם חשובים כנפש אחת, וכמו שאמר הכתוב (בראשית מז, כו) "כל הנפש הבאה ליעקב". וכמו שפירש שם רש"י, דבני עשו אף שהיו רק שש נפשות, קרא אותם הכתוב (בראשית לו, ו) "נפשות ביתו" לשון רבים, ואילו בני יעקב שהיו שבעים נפשות, הכתוב קורא אותן "נפש".

וזהו שאמר להם בלעם, "ד' עוז לעמו יתן", כלומר אפילו אם לא ירצו עמו לקבל את התורה, יתן להם הקב"ה את התורה בעוז ובגבורה, והיינו בעל כרחם. מפני ש"ד' יברך את עמו בשלום", כלומר שרק הם שרויים באחדות, כאיש אחד בלב אחד, ויכולים להיות ערבים זה לזה.

(ח"ב רטו)

על ידי התורה ישראל מקדשים את הגשמיות ומתעלים יותר מהמלאכים

בשעה שעלה משה למרום, אמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה, רבונו של עולם, מה לילד אשה בינינו. אמר להן, לקבל תורה בא. אמרו לפניו וכו', "מה אנוש פי תזכרנו וכן אדם פי תפקדנו". אמר לו הקב"ה למשה, החזר להן תשובה. אמר לפניו, רבש"ע, מתיירא אני שמא ישרפוני בהכל שפפיהם. אמר לו, אחוז בכסא כבודי וחזור להן תשובה (שבת פח, ב).

לקדש את הגשמיות ולעשותה שתהא כולה לשם שמים, לעשות רצון ד', ועל ידי זה הוא מתעלה יותר מן המלאכים. תמיהו המלאכים, "מה אנוש פי תזכרנו וכן אדם פי תפקדנו", הרי הוא יכול לחטוא, וזהו "תפקדנו" שהוא לשון חסרון ע"ד הכתוב "ולא נפקד ממנו איש" (במדבר לא, מט). מה שאין כן המלאכים, שנקראים "עומדים" (ישעיה ו, ב) מפני שאינם חוטאים לעולם.

נראה לי לפרש מימרא זו על דרך זה, "בשעה שעלה משה למרום", כלומר שנתעלה למעלת המלאכים. תמיהו המלאכים, האך "ילד אשה" בעל חומר וגשמיות יכול להיות "בינינו", כלומר במעלתנו, והרי האדם הוא גשמי עפר מן האדמה והמלאכים רוחניים מן העליונים.

השיב להם הקב"ה, שהוא בא "לקבל את התורה", שעל ידה יכול האדם

"...ואולי אם המצא תמצא איזה דברי אגדה אשר ראוי לאמרם בשבילי, אולי אבנה גם אני בעבורכם..." (קודש הלולים בהקדמה)

"...ולבני ד' יאריך ימיכם ושנותיכם בנעימים עם כל אשר לכם, להזכירני לטובה לקבוע עתים לתורה בכל יום ויום..."

אמר הקב"ה למשה, "החזר להן תשובה", כלומר אמור להם שאף אם האדם חוטא, יכול הוא לשוב בתשובה. אמר משה, "מתיירא אני שמא ישרפוני בהבל שבפיהם". על דרך שאמרו חז"ל (שבת קט, ב), "אינו דומה הבל שיש בו חטא להבל שאין בו חטא". והיינו שאף על פי שהאדם יכול לשוב בתשובה, מכל מקום מדרגתו נחותה מהמלאכים שלא חטאו מעולם, ואם כן

מגילת רות

על ידי גמילות חסד ושופות ישכר זבולון זוכים כולם לשלימות בתורה

ינוהגין לומר רות בשבועות וכו' (שו"ע או"ח סי' תצ, ס"ט בהגה"ה).

איתא במדרש רות רבה (ב, יד ד"ה יעש ד' עמכם חסד), "מגילה זו אין בה לא טומאה ולא טהרה ולא איסור ולא היתר, ולמה נכתבה, ללמדך כמה שחר טוב לגומלי חסדים". ובספר "יד יוסף" תמה, וכי שאר המגילות נכתבו משום טומאה וטהרה שבהם, או משום איסור והיתר שבהם², ומבאר דכוונת המדרש אינה לשאול אמאי כתבו המגילה, אלא אמאי תקנו לקוראה בחג השבועות, דמה ענין זה אצל זה. ועל זה אמרו, אילו היו בה הלכות טומאה וטהרה או איסור והיתר, אתי שפיר שכן יש לה ענין למתן תורה³, אבל מכיון שאין בה הלכות אלו א"כ אמאי תיקנו לקוראה בשבועות, עכת"ד.

אך עדיין צריך ביאור, מהו תירוץ המדרש, "אלא ללמדך כמה שחר טוב לגומלי חסדים", וכי מה ענין זה למתן תורה.

על מצוה שמתקדש על ידה שם שמים מקבלים שכר גם בהאי עלמא בתורה

ישלם ד' פעלך ותהי משפחתך שלמה מעם ד' אלקי ישראל אשר באת לחסות תחת כנפיו (ב, יב).

לעולם הבא.

איתא במדרש (מדרש רבה ה, ד), "ישלם ד' פעלך ותהי משכורתך שלמה מעם ד'", אמר רבי חסא, אשר באת לחסות תחת כנפיו. והקשו המפרשים מה הוסיף רבי חסא, הרי רק חזר על תיבות הכתוב.

ונראה לפרש, דהנה קי"ל (קידושין לט, ב) "שכר מצוה בהאי עלמא ליכא", אבל אם בזכות קיום המצוה מתקדש שם שמים, ואף אחרים למדים ממנו לעשות גם הם מצוות, על זה יש שכר גם בעולם הזה והקדן קיימת לו

ישרפוני בהבל פיהם, שהוא "הבל שאין בו חטא". אמר לו הקב"ה, "אחוז בכסא כבודי", כלומר שעל ידי תשובה שלימה יכול להגיע עד כסא הכבוד. כמו שאמרו חז"ל (יומא פו, א), "גדולה תשובה שמגעת עד כסא הכבוד", והקב"ה חותר לבעל תשובה שלימה חתירה מתחת כסא הכבוד (סנהדרין י, ב), כדי שלא ישלטו עליו המקטרגים. (ח"ב כג)

ונראה לבאר, כי הנה מי שיש לו נכסים והוא טרוד בעניני הפרנסה, אין בידו להשלים עצמו במעלות התורה והעבודה בשלימות הנעלה. ולכן לקח השי"ת את ממון ונכסי הצדיקים ותלמידי החכמים ונתנם לנדיבי עם ישראל, שעל ידי זה יוכלו הצדיקים לעסוק בתורה מבלי מפריע, ושאר עמך בית ישראל יהיו שותפים בתורה ועבודה שלהם. וחסד גדול עשה ד' עם נדיבי העם הללו, דאף שהם נותנים לת"ח את שלהם, מכל מקום נחשב להם לשותפות וצדקה, ויש להם זכות ושופות בתורתם.

וזה ענין קריאת מגילת רות ביום מתן תורתנו, ללמד את העם כמה גדול שכרם של גומלי חסדים, שרק על ידי גמילות חסד יוכלו כולם לזכות לשלימות בתורה. (ח"ב כ)

וזהו שאמר בועז לרות, "ישלם ד' פעלך" בעולם הזה, ואף על פי כן "תהי משכורתך שלמה" לעולם הבא. ועל זה ביאר רבי חסא, שאף על פי שאין שכר על המצוות בהאי עלמא, מכל מקום שאני הכא, שהשכר בהאי עלמא הוא על "אשר באת לחסות תחת כנפיו", וממך ילמדו הכל מוסר השכל, לעזוב את כל הבלי העולם הזה כדי לידבק בד'. (ח"ב כו)

1. ועוד ביאר רבינו הגה"ק זצ"ל, לשון "ילוד אשה בינינו", כלומר שמשה הי קרוב לשכינה מהמלאכים, נמצא שהוא "בינינו" בין המלאכים לשכינה, שהוא קרוב יותר.
2. ואם משום שיש בהם הלכות שנלמד מהם, הרי אף במגילת רות ישנם גם הלכות קנין חליפין, כדאיתא בפרק הזהב (ב"מ מ, א) דהלכות קנין חליפין נלמדים מפסוקי רות, וכן יסודות הלכות גרים נלמדים מפסוקי רות, ועוד.
3. שכן למתן תורה קדמה הכנה ופרישות, שעניינן טומאה וטהרה, איסור והיתר.
4. א"ה. רבינו הגה"ק זצ"ל לא ציין מקור לדבר זה, ונראה שחידש כן על פי מה שכתב בפרי מגדים (פתיחה כלולת פ"ד אות ח), דאף על פי ששכר מצוה בהאי עלמא ליכא, היינו מפני שחוששים שמא יהיה חז"י תוהו על הראשונות ואין יתנו לו שכר, אבל המזכה את הרבים שאמרו חז"ל (אבות פ"ה מ"ח) דאין חטא בא על ידו, שפיר נוטל שכר בהאי עלמא.

דברי ברכה מזל טוב לצאצאי רבינו הגה"ק זצ"ל

הרה"ח אהרן הוס הי"ו ולחתנו הרה"ח פנחס ויז'ניצר הי"ו
ולחתנו הרה"ח שלמה ברגר הי"ו
לרגל הולדת הנין-הנכד-הבן ני"ו

הרב אברהם אליעזר הוס הי"ו
ולחתנו הרה"ח שאול לייב וייס הי"ו
ולבנו הרה"ח צבי הי"ו
לרגל הולדת הנין-הנכד-הבן ני"ו

הרב אברהם אליעזר הוס הי"ו ולחתנו הרב מאיר מגיד הי"ו
לרגל אירוסיו הנכד-הבן החתן ישראל דוב ני"ו
עב"ג הכלה תחי' בת הרב בנימין פקשר שליט"א

הרה"ח חנינא צבי פרקש הי"ו ולבנו הרה"ח יחזקאל הי"ו
לרגל הכנס הנכד-הבן הב' ירמיהו ארי' ני"ו בעול תורה ומצוות
הרה"ח ירמי' דושינסקי הי"ו ולבנו הרה"ח יוסף הי"ו
לרגל הולדת הנכד-הבן ני"ו

יהי רצון שיזכו לרוות מכל יוצ"ח רב תענוג ונחת דקדושה לתפארת אבות, הם וכל משפחתם, ויתקיים בהם במהרה "בגלל אבות תושיע בנים ותביא גאולה לבני בניהם", אמן.

לעילוי נשמת

הרה"ח מרדכי ב"ר מנחם הירש ז"ל נלב"ע כ"ח אייר תשס"ו
ת נ צ ב ה

דברי תענוגים

מאת רבינו בנימין וואלף בן רבינו יואל זצ"ל רייכלס אב"ד שאפי, חותנו של רבינו הילל הזקן זצ"ל אב"ד אייבשיץ

התנאי למתן תורה היה קבלת הערבות של כל ישראל זה לזה

העם, דייקא, שרק 'העם' קבלו ערבות זה על זה ולא הזקנים.

ועל זה נאמר, 'ויאמר ה' אל משה הנה אנכי בא אליך בעב הענן וגו', וגם כך יאמינו לעולם וגו'. לך אל העם וקדשתם היום ומחר וכבסו שמלותם.

'וקדשתם היום ומחר', במה יתקדשו, ע"י 'וכבסו שמלותם'. מרמז שהזקנים יוכיחו את העם לכבס את ה'בגדים צואים', את לבושי הנשמה שהתלכלכו מחמת העבירות, והכיבוש יהיה ע"י שיעשו תשובה. וכדי שלא יאמרו הזקנים, שאין רצונם לקבל ערבות להוכיח את העם, כי ממילא לא ישמעו אליהם, לכן אמר לו הקב"ה, 'וגם כך יאמינו לעולם', פירש רש"י, גם בנביאים הבאים אחריו, עכ"ל. וכששמעו הזקנים שהעם יאמינו וישמעו להם, ועי"ז תהיה להם תקנה בתשובה, אזי גם הם קבלו את הערבות.

וזהו דאינא במדרש (שמד"ר כט ט), "כשדיבר הקב"ה על הר סיני וכו', ואמר 'אנכי ה' אלקיך'. ולעתיד לבוא כתיב (ישעיה נא, יב), 'אנכי אנכי הוא מנחמכם'. והיינו שכיון שכולם קבלו ערבות, שגם אם ייכשלו בעבירה ח"ו, יוכיחו אותם הזקנים, והעם ישמעו אליהם ויעשו תשובה, עי"ז נהיו כולם כאיש אחד, ולכן נאמר 'אנכי ה' אלקיך' בלשון יחיד. והנה על ידי התשובה תבוא הגאולה, כדכתיב (מלאכי ג, י) 'שובו אלי ואשובה אליכם'. זהו שסיים המדרש, ולעתיד לבוא כתיב 'אנכי אנכי הוא מנחמכם', במהרה בימינו.

ביאור שיטות רש"י ותוספות בדן לימוד תורה לפני תפילת שחרית

הביאו התוס' שפיר ראיא מלקמן, שלפני שהגיע זמן ק"ש ודאי מותר ללמוד. ותינרץ מו"ח זצ"ל, שמלשון התוס' מדוייק, שלא נחלקו על רש"י אלא להתיר את הלימוד לפני שהגיע זמן ק"ש, אבל משהגיע הזמן גם התוס' סוברים שאסור ללמוד. ולפי זה קשה, מה פריך בגמ', 'וכי תימא בדלא מטא זמן קריאת שמע' בלשון ספק, הלוא ודאי מוכרחים לומר שרב לימד את תלמידיו לפני שהגיע הזמן, כי אחרי כן גם לפי התוס' אסור ללמוד.

ועל כרחך צריך לומר כסברת רבינו יונה (ברכות ג. מדפי הרי"ף) שכתב, ואפילו לדברי רש"י ז"ל אין לאוסרו אלא כשלומד לעצמו, מפני שיכול להתפלל תחילה ולחזור ללימודו אח"כ. אבל במי שמלמד לאחרים ודאי מותר, כיון שהשעה עוברת, דזכות הרבים דבר גדול הוא ואם לא ילמדו עכשיו יתבטלו ולא יוכלו ללמוד אח"כ. שכן מצינו (ברכות יג. ורש"י שם) ברבינו הקדוש ז"ל שהיה מלמד לתלמידיו, וכשהיה מגיע זמן ק"ש היה מעביר ידיו על גבי עניו וקורא ק"ש, וחוזר ללימודו, ואח"כ ה"י מתפלל. ולא היה חושש, אף על פי שהיה מגיע התחלת זמן התפלה, ולא חיישינן שמא ישכח ותעבור השעה. דכיון שהתפלה דרך הוא להתפלל אותה בכל יום, יתן אל לבו הדבר ויזכור ויתפלל, עכ"ל.

ולפי דבריו, דאם מלמד לאחרים שרי, אם כן, אין ראיא נגד שיטת רש"י, מרב שלימד לפני שהגיע זמן ק"ש, כי הוא היה מתני לאחרים. וזהו כוונת המהרש"א שתמה על התוס', שבגמ' הסתפקו שם אם כבר הגיע זמן ק"ש או לא. כי הלוא אפשר לומר שכבר הגיע הזמן, ואעפ"כ הותר לו ללמד לאחרים. וק"ל ונכון הוא.

ועתה אם שמעו תשמעו בקולי ושמרתם את בריתי וגו'. ויבוא משה ויקרא לזקני העם וגו'. ויענו כל העם יחדיו ויאמרו כל אשר דיבר ה' נעשה. וישב משה את דברי העם אל ה' (שמות יט ה-ו).

'ושמרתם את בריתי', פירש רש"י, שאכרות עמכם על שמירת התורה, עכ"ל. ומלבד הברית הזו, והברית שבערבות מואב, עוד נכרתה ברית כשעמדו על הר גריזים ועל הר עיבל, וקבלו שם באלה ובשבועה ערבות זה על זה, על שמירת כל התורה (סוטה לז).

והנה מובן לכל בעל שכל, שהעני מסכים להיות ערב בשביל העשיר, אבל העשיר אינו רוצה להיות ערב בשביל העני, כי הוא מפחד שמא העני לא יוכל לשלם. כן הדבר הזה, 'ויבוא משה ויקרא לזקני העם', המה תלמידי חכמים יראים ושלמים, המיוחדים שבעם. 'וישם לפניהם את כל הדברים האלה אשר צוהו ה'', כי רצונו ית' היה שגם הזקנים יקבלו ערבות, וילמדו את העם בינה, שלא יבואו לידי עבירה, ואם ייכשלו במעשים אשר לא ייעשו, יוכיחו אותם לעשות תשובה. אך הם לא רצו לקבל ערבות בשביל שאר העם, אבל העם קבלו מיד ערבות זה לזה. כמו שאמר הכתוב, 'ויענו כל העם יחדיו ויאמרו כל אשר דיבר ה' נעשה', רק 'כל העם' אמרו 'נעשה', כלומר נעשה ונקיים את התורה יחדיו, שנהיו כאיש אחד לקיום התורה, ע"י קבלת הערבות זה לזה, אבל הזקנים לא ענו דבר. ולכן כתיב, 'וישב משה את דברי

בברכות דף ה' ע"ב, "אבא בנימין אומר, על שני דברים הייתי מצטער כל ימי, על תפילתי שתהא לפני מטתי וכו', אימא סמוך למטתי". ופירש רש"י, כל ימי נזהרתי שלא לעשות מלאכה ושלא לעסוק בתורה כשעמדתי ממתני, עד שאקרא קריאת שמע ואתפלל, עכ"ל. והתוספות כתבו, שלא היה עושה מלאכה עד שיתפלל. ורש"י פירש, אפילו ללמוד, שאסור ללמוד קודם תפלה. ולא ידעתי מנא ליה. אבל ראיא דשרי ללמוד קודם, דלקמן בפרק שני (דף יד:) אמרינן, דרב מקדים ומשי ידיה ומברך ומתני פרקיה, וקרי ק"ש, כי מטא זמן ק"ש וכו', עכ"ל התוס'.

וז"ל הגמרא (שם), והאמר רב חייא בר אשי, זמנין סגיין הוה קאימנא קמיה דרב, ומקדים ומשי ידיה ומברך, ומתני לן פרקין, ומנח תפילין והדר קרי קריאת שמע - פעמים הרבה הייתי עומד לפני רב, והיה משכים בבקר ונטל ידיו ומברך ברכת התורה, ומלמד אותנו את פרקנו, ומניח תפילין ואח"כ היה קורא ק"ש. וכי תימא בדלא מטא זמן ק"ש, אם כן מאי אסדהיתיה דרב חייא בר אשי - ואם תאמר שעדיין לא הגיע זמן קריאת שמע - כשלימד את תלמידיו - אם כן, מה החידוש בעדותו של רב חייא בר אשין וכו'.

ועיין במהרש"א (חידושי הלכות שם ד"ה אלא) שביאר דברי התוס', דמשמע להו שרש"י מפרש את דברי אבא בנימין, שאסור ללמוד לפני התפילה, גם כשלא הגיע עדיין זמן קריאת שמע. והקשה המהרש"א, אם כן מה הביאו התוס' ראיא שמותר ללמוד, מעובדא דרב מקדים ומתני פרקין, הרי בגמ' הסתפקו שם, אם כבר הגיע זמן ק"ש או לא, יעו"ש. ולכאורה קושייתו תמוה, דלפי מה שכתבו התוס' שסברת רש"י לאסור הלימוד אפילו כשלא הגיע זמן ק"ש, לכן

לעילוי נשמת

הר"ר שמואל פאללאק ב"ר אליעזר שלמה הי"ד זוג' מרת ארנקה ב"ר יוסף בוסקוביץ הי"ד נעקד"ה ביום ה' סיון תש"ד ת נ צ ב " ה

"עיקר כיבוד אב ואם לעשות רצון אבינו שבשמים כי זה נחשב לאבות כאילו המה עושים, והעיקר לקבוע עתים בכל יום ויום לתורה..." (שם)

"...מי שזכה להיות לו בנים וחתנים צדיקים וכו' המעשים שלהם יהיו לו למשען בעולם הבא וכו' ואין לנו חסד גדול מזה..." (קדוש הלילים בהקדמה)